सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५ को उपदफा (३) बमोजिम नेपाल राष्ट्र बैंकसँग सम्बन्धित विवरण

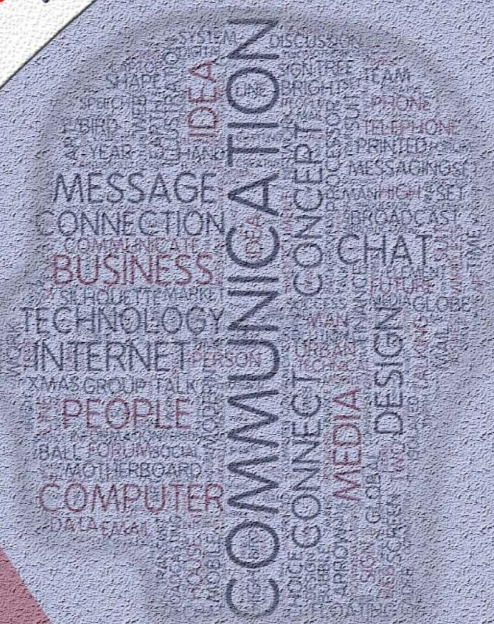

२०८० चैत

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं।

भूमिका

मुलुकको केन्द्रीय बैंकको रूपमा नेपाल राष्ट्र बैंकले सम्पादन गर्ने कामकारबाहीलाई विभिन्न प्रकाशन, सामाजिक सञ्जाल तथा वेबसाइट (www.nrb.org.np) मार्फत सर्वसाधारणको जानकारीको लागि नियमित रूपमा सार्वजनिक गर्दै आएको छ । यसै क्रममा सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ अनुसार सार्वजनिक निकायका कामकारबाहीलाई खुला र पारदर्शी बनाउन सार्वजनिक निकायका नीतिगत, प्रक्रियागत तथा व्यवस्थापकीय गतिविधि समेटी विवरणहरू सार्वजनिक गर्नुपर्ने प्रावधानबमोजिम यो पुस्तिका प्रकाशन गरिएको छ ।

यो पुस्तिका प्रकाशन गर्न सहयोग पुर्‍याउनु हुने सम्बन्धित विभाग/महाशाखा/कार्यालयहरू सबैमा धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

डा. डिल्लीराम पोखेल
सूचना अधिकारी
नेपाल राष्ट्र बैंक

मितिः २०८० चैत

विषय सूची

विवरण **पेज नं.**

१.	नेपाल राष्ट्र बैंक	१
२.	सङ्गठनात्मक स्वरूप	२
३.	नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वीकृत दरबन्दी र कर्मचारी संख्या	२
४.	कार्यक्षेत्र	३
५.	नेपाल राष्ट्र बैंकले गर्ने कार्य र सेवा	३
६.	गुनासो सुनुवाइसम्बन्धी व्यवस्था	३
७.	विभाग, महाशाखा र जिम्मेवार अधिकारीको सम्पर्क टेलिफोन नम्बर	४
८.	सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि	५
९.	निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी	५
१०.	निर्णयउपर उजुरी सुन्ने अधिकारी	६
११.	सम्पादन गरेको कामको विवरण	६
१२.	सूचना अधिकारी र प्रमुखको नाम तथा सम्पर्क टेलिफोन नम्बर	८
१३.	ऐन, नियम र निर्देशिकाको सूची	९
१४.	आम्दानी खर्च तथा आर्थिक कारोबारसम्बन्धी विवरण	११
१५.	अन्य विवरण	१२

## १.	नेपाल राष्ट्र बैंक

### (क)	परिचय

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ (दोस्रो संशोधन) अनुसार मुलुकको केन्द्रीय बैंकको रूपमा नेपाल राष्ट्र बैंकले आफ्नो काम कारबाही गर्दै आएको छ । यस बैंकले नेपाली मुद्राको निष्कासन, बैंकिङ तथा वित्तीय क्षेत्रको नियमन, निरीक्षण, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन, मूल्य स्थिरता, शोधनान्तर स्थिरता, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन, आर्थिक अनुसन्धान तथा अन्वेषण, बैंकिङ तथा भुक्तानी प्रणालीको विकास लगायतका क्षेत्रमा कार्य गर्दछ । नेपाल राष्ट्र बैंकले नेपाल सरकारको बैंकर, आर्थिक सल्लाहकार र वित्तीय एजेन्टको भूमिकासमेत निर्वाह गर्दै आएको छ ।

### (ख)	दूरदृष्टि

आधुनिक, गतिशील, विश्वसनीय र प्रभावकारी केन्द्रीय बैंकको रूपमा स्थापित हुने दूरदृष्टि यस बैंकले लिएको छ ।

### (ग)	लक्ष्य

प्रभावकारी मौद्रिक, विदेशी विनिमय, वित्तीय क्षेत्र र भुक्तानी प्रणाली नीतिमार्फत दिगो र समावेशी आर्थिक विकास हासिल गर्दै समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थायित्व कायम राख्ने लक्ष्य बैंकले लिएको छ ।

### (घ)	उद्देश्य

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ (दोस्रो संशोधन) मा नेपाल राष्ट्र बैंकका उद्देश्यहरू देहायबमोजिम निर्धारण गरिएको छ ।

(क)	आर्थिक स्थायित्व र अर्थतन्त्रको दिगो विकासको निमित्त मूल्य र शोधनान्तर स्थिरता कायम गर्नको लागि आवश्यक मौद्रिक तथा विदेशी विनिमय नीति निर्माण गरी सोको व्यवस्थापन गर्ने,

(ख)	वित्तीय सेवाको पहुँच अभिवृद्धि र बैंकिङ तथा वित्तीय क्षेत्रको स्थायित्व कायम गरी बैंकिङ तथा वित्तीय प्रणाली प्रति सर्वसाधारणको विश्वसनीयता अभिवृद्धि गर्ने,

(ग)	सुरक्षित, स्वस्थ तथा सक्षम भुक्तानी प्रणालीको विकास गर्ने,

उपरोक्त उद्देश्यमा कुनै प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने गरी बैंकले नेपाल सरकारको आर्थिक नीति कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याउनेछ ।

२. सङ्गठनात्मक स्वरूप

नेपाल राष्ट्र बैंकको सङ्गठन तालिका यसप्रकार रहेको छ :

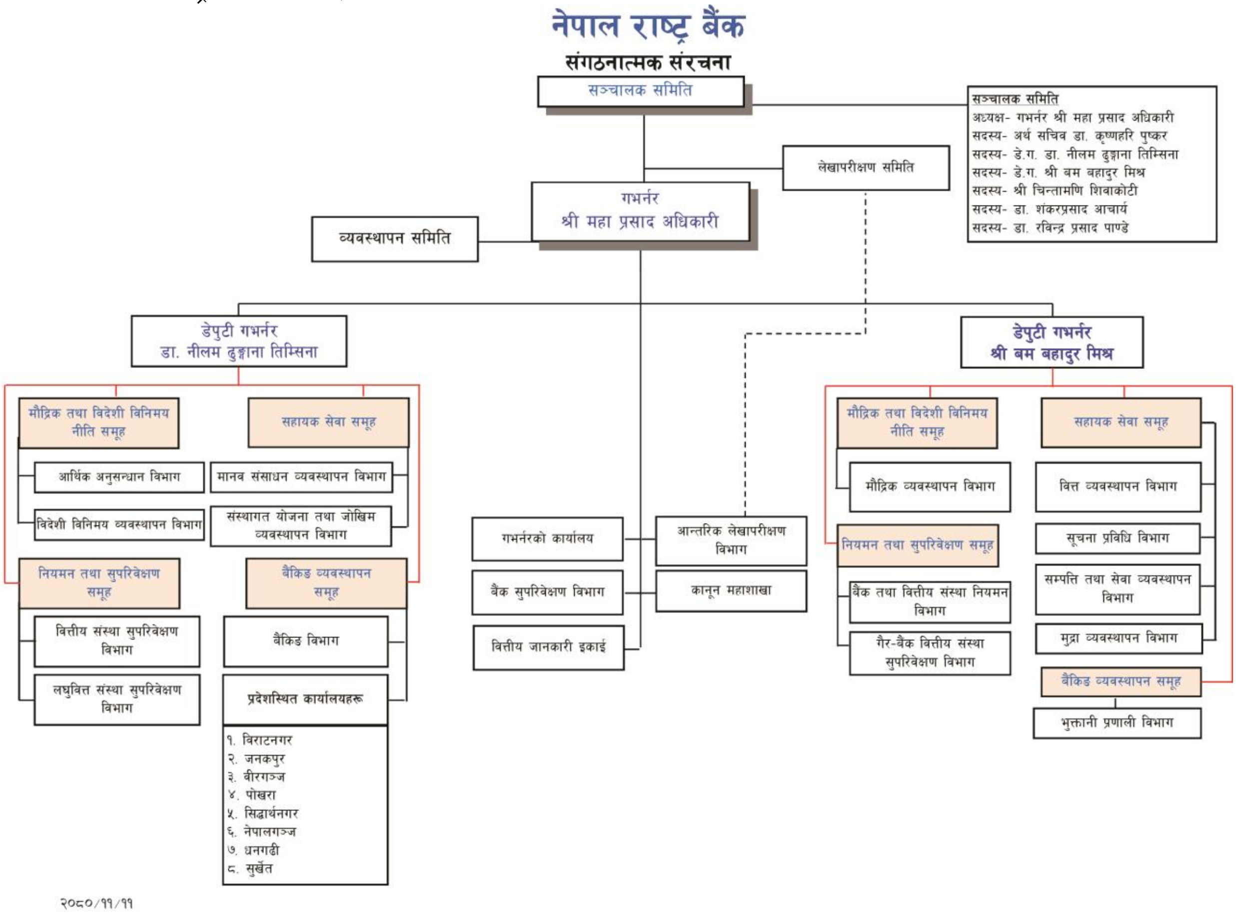

३. नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वीकृत दरबन्दी र कर्मचारी संख्या :

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को निम्ति नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वीकृत दरबन्दी देहायबमोजिम रहेको छ :

तह	संख्या
अधिकृत विशिष्ट	१८
अधिकृत प्रथम	५८
अधिकृत द्वितीय	२१७
अधिकृत तृतीय	३८२
सहायक प्रथम	१८८
सहायक द्वितीय	२७६
सहायक तृतीय	११
कार्यालय सहयोगी प्रथम	२४
कार्यालय सहयोगी द्वितीय	५
कार्यालय सहयोगी तृतीय	४०
कार्यालय सहयोगी चतुर्थ	६
कुल स्वीकृत दरबन्दी	**१,२२६**

२०८० चैत मसान्तसम्म कार्यरत कुल कर्मचारी संख्या : **१,१४४**

४. कार्यक्षेत्र

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ (दोस्रो संशोधन) मा नेपाल राष्ट्र बैंकका कार्यहरू देहायबमोजिम निर्धारण गरिएको छ ।

(क) बैंक नोट तथा सिक्का निष्कासन गर्ने,

(ख) मूल्य स्थिरता कायम गर्न आवश्यक मौद्रिक नीति तर्जुमा गर्ने र सो नीति कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(ग) विदेशी विनिमय नीति निर्माण गर्ने तथा सो नीति कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(घ) विनिमय दर पद्धति निर्धारण गर्ने,

(ङ) विदेशी विनिमय सञ्चितिको व्यवस्थापन र सञ्चालन गर्ने,

(च) वाणिज्य बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई बैंकिङ तथा वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र जारी गर्ने, त्यस्तो कारोबारको सम्बन्धमा आवश्यक नियमन, निरीक्षण, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने,

(छ) नेपाल सरकारको बैंकर, सल्लाहकार तथा वित्तीय एजेन्टको रूपमा कार्य गर्ने,

(ज) वाणिज्य बैंक तथा वित्तीय संस्थाको बैंक तथा अन्तिम ऋणदाताको रूपमा कार्य गर्ने,

(झ) भुक्तानी, फछ्र्यौट (क्लियरिङ) तथा हिसाब मिलान (सेटलमेन्ट) पद्धतिको स्थापना तथा प्रवर्द्धन गरी सो कार्यलाई नियमित गर्ने, र

(ञ) तरलता व्यवस्थापनको निमित्त आवश्यक उपकरणको माध्यमद्वारा खुला बजार कारोबार सञ्चालन गर्ने,

(ट) यस ऐन बमोजिम बैंकको उद्देश्य हासिल गर्नको निमित्त बैंकले गर्नु पर्ने अन्य आवश्यक कार्यहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

५. नेपाल राष्ट्र बैंकले गर्ने कार्य र सेवा

(क) माथि बुँदा नं. ४ मा उल्लिखित कार्य क्षेत्र अन्तर्गतका कार्यहरू ।

(ख) सरकारी कारोबार अन्तर्गत सर्वसाधारणलाई बैंकिङ सेवा प्रदान गर्ने ।

(ग) सर्वसाधारणलाई नेपाली रूपैयाँ सटही सुविधा उपलब्ध गराउने ।

(घ) सर्वसाधारणलाई विदेशी मुद्रा सटही सुविधा उपलब्ध गराउने ।

(ङ) आर्थिक अनुसन्धान तथा अन्वेषण गर्ने ।

(च) बैंकको दैनिक प्रशासन सम्बन्धी कार्यहरू ।

६. गुनासो सुनुवाइसम्बन्धी व्यवस्था

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था, अनुमतिप्राप्त भुक्तानी सेवा सञ्चालक/प्रदायक, विप्रेषण कम्पनी, मनिचेञ्जर लगायतका संस्थालाई ग्राहकप्रति निष्पक्ष, विश्वसनीय र पारदर्शी ढङ्गले सेवा प्रवाह गराउने उद्देश्यले 'वित्तीय ग्राहक संरक्षण तथा गुनासो व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७७' जारी गरिएको छ । ग्राहकको गुनासो सुनुवाइको निम्ति वरिष्ठ डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा आठ सदस्यीय गुनासो व्यवस्थापन समिति गठन गरिएको छ । समितिमा अर्को डेपुटी गभर्नर, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग र बैंक सुपरिवेक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक, अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव, नेपाल बैंकर्स एसोसिएसनका अध्यक्ष, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका प्रतिनिधि सदस्य र गभर्नरको कार्यालय, वित्तीय समावेशिता तथा ग्राहक संरक्षण महाशाखाका निर्देशक सदस्य-सचिव रहने व्यवस्था छ । समितिको सचिवालयको रूपमा कार्य गर्न सोही महाशाखाअन्तर्गत 'वित्तीय ग्राहक संरक्षण इकाइ' गठन गरिएको छ । साथै, गुनासो सुनुवाइलाई

थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले गुनासो सुनुवाई पोर्टल (http://gunaso.nrb.org.np) सञ्चालनमा ल्याइएको छ ।

७. विभाग, कार्यालय, महाशाखा, इकाइ र जिम्मेवार अधिकारीको सम्पर्क टेलिफोन नम्बर

क्र.सं.	जिम्मेवार अधिकारी	विभाग/महाशाखा/ कार्यालय	टेलिफोन नम्बर
१.	कार्यकारी निर्देशक डा. नेफिल मातङ्गि मास्के	गभर्नरको कार्यालय	०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. ३२०
२.	कार्यकारी निर्देशक श्री देवकुमार ढकाल	बैंक सुपरिवेक्षण विभाग	०१-५३२२३२० ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. ४९१
३.	कार्यकारी निर्देशक श्री मुकुन्दकुमार क्षेत्री	मानव संशाधन व्यवस्थापन विभाग	०१-५७१९६११ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. १०५
४.	कार्यकारी निर्देशक श्री पिताम्बर भण्डारी	मौद्रिक व्यवस्थापन विभाग	०१-४५४१०४० ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. ३३१
५.	कार्यकारी निर्देशक श्री ऋषिकेश भट्ट	संस्थागत योजना तथा जोखिम व्यवस्थापन विभाग	०१-५७१९६४१ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. ४७५
६.	कार्यकारी निर्देशक श्री प्रदीपराज पौड्याल	मुद्रा व्यवस्थापन विभाग	०१-५७१९६८० ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. १२२
७.	कार्यकारी निर्देशक डा. गुणाकर भट्ट	भुक्तानी प्रणाली विभाग	०१-५७१९६३४ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. ५०३
८.	कार्यकारी निर्देशक श्री नरेश शाक्य	सूचना प्रविधि विभाग	०१-५७१९६३१ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. ७६१
९.	कार्यकारी निर्देशक श्री सुमनकुमार अधिकारी	सम्पत्ति तथा सेवा व्यवस्थापन विभाग	०१- ५७१९६१६ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. १०४
१०.	कार्यकारी निर्देशक डा. प्रकाशकुमार श्रेष्ठ	आर्थिक अनुसन्धान विभाग	०१-४५१७४९७ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. २००
११.	कार्यकारी निर्देशक श्री रेवतीप्रसाद नेपाल	लघुवित्त संस्था सुपरिवेक्षण विभाग	०१-५७१९६१९ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. ५०२
१२.	कार्यकारी निर्देशक श्री रामु पौडेल	वित्त व्यवस्थापन विभाग	०१-५७१९६१८ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. १०९

१३.	कार्यकारी निर्देशक श्री विश्रुत थापा	बैंकिङ विभाग	०१-५७१९६८५ ०१-४४१९- ८०४ (८०५-८०७) एक्सटेन्सन नं. १२६
१४.	कार्यकारी निर्देशक श्री रामबहादुर मानन्धर	गैर-बैंक वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग	०१-४५१२३०६ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. १३२
१५.	कार्यकारी निर्देशक श्री दयाराम शर्मा	वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग	०१-५७१९६३६ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. ७२५
१६.	कार्यकारी निर्देशक श्री तुलसीप्रसाद घिमिरे	विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग	०१-५७१९६२२ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. १०६
१७.	कार्यकारी निर्देशक श्री गुरुप्रसाद पौडेल	बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग	०१-५७१९६१४ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. १०३
१८.	कार्यकारी निर्देशक श्री विमलराज खनाल	आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग	०१-५७१९६२७ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. ७६९
१९.	निर्देशक श्री दीर्घबहादुर रावल	वित्तीय जानकारी इकाई	०१-५७१९६५९ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. १३०
२०.	निर्देशक श्री दीपकराज लामिछाने	कानुन महाशाखा	०१-५७१९६३३ ०१-५७१९६४१/४२/४३ एक्सटेन्सन नं. ११०

८. सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधिः

(क) सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुरः सामान्यतया यस बैंकबाट प्राप्त हुने सेवा प्राप्त गर्न टिकट वा दस्तुर नलाग्ने व्यवस्था गरिएको छ । यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्रदान गर्ने सिलसिलामा भने तोकिएबमोजिमको शुल्क बुझाउनुपर्ने व्यवस्था छ ।

(ख) सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने अवधिः सेवा प्राप्त गर्न यस बैंकबाट जारी विनियमावली, निर्देशिका, सूचना लगायतमा उल्लेख भएबमोजिमको अवधि लाग्नेछ ।

९. निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी

यस बैंकमा गरिने निर्णयहरू सामान्यतया नेपाल राष्ट्र बैंक अख्तियार प्रत्यायोजन विनियमावली, २०६५ (पहिलो संशोधन २०६८) बमोजिम हुने गर्दछन् । नीतिगत निर्णयको हकमा भने सामूहिक निर्णय प्रक्रिया अवलम्बन हुने गर्दछ । मौद्रिक नीति लगायत अन्य महत्वपूर्ण नीति निर्माण गर्दा गभर्नरको अध्यक्षतामा रहेको व्यवस्थापन समितिमा विस्तृत छलफल गरी सञ्चालक समितिबाट अन्तिम निर्णय हुने गर्दछ । वित्तीय क्षेत्रलाई नियमन गर्न जारी गरिने निर्देशन तथा परिपत्रहरूका सम्बन्धमा बरिष्ठ डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा रहेको नियमन समितिको सिफारिसमा गभर्नरबाट अन्तिम स्वीकृति प्रदान हुने व्यवस्था रहेको छ ।

नीति निर्देशन कार्यान्वयन एवम् कारवाहीका सम्बन्धमा सम्बन्धित डेपुटी गभर्नरको अध्यक्षतामा रहेको नीति निर्देशन कार्यान्वयन समितिमा छलफल भई गभर्नर वा सञ्चालक समितिबाट अन्तिम निर्णय हुने गर्दछ ।

१०. निर्णयउपर उजुरी सुन्ने अधिकारी

निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी निर्णय गर्ने अधिकारीभन्दा एक तह माथिको अधिकारी वा निकाय हुनेछ ।

११. सम्पादन गरेको कामको विवरण

(क) मौद्रिक नीतिअन्तर्गतका कार्यहरूको प्रगति विवरण (आर्थिक वर्ष २०८०/८१)

क.सं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा उपभोक्ता मुद्रास्फीतिलाई ६.५ प्रतिशतभित्र सीमित गर्ने ।	२०८० चैत महिनामा वार्षिक विन्दुगत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दर ४.६१ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही महिनामा यस्तो मुद्रास्फीति ७.७६ प्रतिशत थियो ।
२	कम्तीमा सात महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न पर्याप्त हुने विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने ।	२०८० चैत मसान्तमा विदेशी विनिमय सञ्चिति रु.१९११ अर्ब ८६ करोड कायम भएको छ । यो सञ्चितिले १५ महिनाको वस्तु आयात र १२.५ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहने देखिन्छ ।
३	६.० प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्नेगरी वित्तीय स्रोतलाई उत्पादनशील क्षेत्रतर्फ प्रवाह गर्ने ।	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को नौ महिनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेको निक्षेप रु.४०९ अर्ब ४ करोड (७.२ प्रतिशत) र बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा रु.२२२ अर्ब २१ करोड (४.६ प्रतिशत) ले बढेको छ । समीक्षा अवधिमा कृषि क्षेत्रको कर्जा ०.७ प्रतिशत, औद्योगिक उत्पादन क्षेत्रतर्फको ८.८ प्रतिशत, निर्माण क्षेत्रतर्फको ८.७ प्रतिशत, यातायात, सञ्चार तथा सार्वजनिक सेवा क्षेत्रतर्फको ११.० प्रतिशत, थोक तथा खुद्रा व्यापार क्षेत्रतर्फको ३.८ प्रतिशत, सेवा उद्योग क्षेत्रतर्फको ४.९ प्रतिशत र उपभोग्य क्षेत्रतर्फको कर्जा ५.७ प्रतिशतले बढेको छ ।

४	विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा विस्तार क्रमशः १२.५ प्रतिशत र ११.५ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण ।	आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को नौ महिनामा विस्तृत मुद्राप्रदाय ७.५ प्रतिशत र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा ४.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०८० चैत मसान्तमा विस्तृत मुद्राप्रदाय र निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा क्रमशः १२.३ प्रतिशत र ४.९ प्रतिशतले बढेको छ ।

(ख) आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा को नौ महिनासम्मका प्रमुख परिसूचक तथा सम्पादित कार्यहरू :

१. **विदेशी विनिमय व्यवस्थापन :** २०८० असार मसान्तमा रु.१५३९ अर्ब ३६ करोड बराबर रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति २४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०८० चैत मसान्तमा रु.१,९११ अर्ब ८६ करोड पुगेको छ । कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको सञ्चिति २०८० असार मसान्तमा रु.१३४५ अर्ब ७८ करोड रहेकोमा २०८० चैत मसान्तमा २५.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.१६८८ अर्ब २१ करोड पुगेको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्था (नेपाल राष्ट्र बैंक बाहेक) सँग रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति २०८० असार मसान्तमा रु.१९३ अर्ब ५९ करोड रहेकोमा २०८० चैत मसान्तमा १५.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.२२३ अर्ब ६५ करोड कायम भएको छ । २०८० चैत मसान्तको कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमा भारतीय मुद्राको अंश २१.६ प्रतिशत रहेको छ ।

२. **वित्तीय पहुँच :** २०८० चैत मसान्तमा यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संख्या ११० रहेको छ । यसमध्ये २० वाणिज्य बैंक, १७ विकास बैंक, १७ वित्त कम्पनी, ५५ लघुवित्त वित्तीय संस्था र एक पूर्वाधार विकास बैंक सञ्चालनमा छन् । बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखा संख्या २०८० चैत मसान्तमा ११,५९० पुगेको छ । वित्तीय पहुँचसम्बन्धी अद्यावधिक विवरण http://emap.nrb.org.np/ मा उपलब्ध छ ।

३. **मौद्रिक व्यवस्थापन :** आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को नौ महिनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस बैंकबाट स्थायी तरलता सुविधामार्फत रु.१ अर्ब २० करोड र ओभरनाइट तरलता सुविधामार्फत रु.७९४ अर्ब १ करोड गरी कुल रु.७९५ अर्ब २१ करोड (कारोबारमा आधारित) तरलता उपयोग गरेका छन भने निक्षेप संकलन बोलकबोलमार्फत रु.६९३ अर्ब ५ करोड र स्थायी निक्षेप सुविधामार्फत रु.८६८ अर्ब ३५ करोड गरी कुल रु.१,५६१ अर्ब ४० करोड (कारोबारमा आधारित) तरलता प्रशोचन गरिएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा खुला बजार र स्थायी तरलता सुविधा लगायतका विभिन्न उपकरणहरुमार्फत खुद रु.४,४४४ अर्ब ९ करोड तरलता प्रवाह गरिएको थियो । समीक्षा अवधिमा यस बैंकले विदेशी विनिमय बजार (वाणिज्य बैंकहरु) बाट अमेरिकी डलर ४ अर्ब २८ करोड खुद खरिद गरी रु.५६८ अर्ब ५८ करोड तरलता प्रवाह गरेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर ४ अर्ब २७ करोड खुद खरिद गरी रु.५५७ अर्ब ८१ करोड तरलता प्रवाह गरिएको थियो ।

४. **मौद्रिक नीति तथा अध्ययन/अनुसन्धान :** आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को मौद्रिक नीति मिति २०८० साउन ७ गते सार्वजनिक गरिएको थियो । उक्त नीतिको पहिलो त्रैमासिक समीक्षा २०८० मंसिर २२ र अर्द्धवार्षिक समीक्षा माघ २९ गते सार्वजनिक भएको छ । यस बैंकको आर्थिक अनुसन्धान विभागले मुलुकको आर्थिक तथा वित्तीय क्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रमुख तथ्याङ्कसहित 'देशको वर्तमान आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति' सम्बन्धी प्रतिवेदन मासिक रुपमा प्रकाशन गर्दै आएको छ ।

यसअन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को नौ महिनाको तथ्याङ्कमा आधारित प्रतिवेदन सार्वजनिक भएको छ । साथै, समीक्षा अवधिमा उक्त विभागबाट सम्पन्न भएका विभिन्न अध्ययन/अनुसन्धान प्रतिवेदनहरू वेबसाइट https://www.nrb.org.np/departments/red/ मा उपलब्ध छ ।

यस बैंकबाट आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा जारी गरिएको मौद्रिक नीति र यसको आवधिक समीक्षा, देशको वर्तमान आर्थिक एवम् वित्तीय स्थितिलगायत अन्य काम कारवाहीको विस्तृत विवरण बैंकको वेबसाइटमा देहायबमोजिम तथा अन्य लिङ्कमा हेर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

https://www.nrb.org.np/ofg/monetary-policy-in-nepali-2080-81-full-text/

https://www.nrb.org.np/contents/uploads/2023/12/MP_Review_1stQuarter_Board_Mangsir-22-FINAL.pdf

https://www.nrb.org.np/ofg/monetary-policy-2080-81-midterm-review/

https://www.nrb.org.np/contents/uploads/2024/05/Current-Macroeconomic-and-Financial-Situation-Nepali-Based-on-Nine-Months-data-of-2080.81-1.pdf

https://www.nrb.org.np/contents/uploads/2024/05/Current-Macroeconomic-and-Financial-Situation-English-Based-on-Nine-Months-data-of-2023.24-1.pdf

https://www.nrb.org.np/red/current-macroeconomic-and-financial-situation-tables-based-on-nine-months-data-of-2023-24/

१२. सूचना अधिकारी र प्रमुखको नाम तथा सम्पर्क टेलिफोन नम्बर :

प्रमुख
गभर्नर श्री महाप्रसाद अधिकारी
फोन नं.: ०१-५७१९६४१/४२/४३
एक्सटेन्सन नं. १११/११४

प्रवक्ता
कार्यकारी निर्देशक डा. गुणाकर भट्ट
फोन नं.: ०१-५७१९६३४
एक्सटेन्सन नं. ५०३

सह-प्रवक्ता तथा सूचना अधिकारी :
निर्देशक डा. डिल्लीराम पोखेल
फोन नं.: ०१-५७१९६०३
एक्सटेन्सन नं. १४१

सहायक सूचना अधिकारी :
उप-निर्देशक डा. भागवत आचार्य
फोन नं.: ०१-५७१९६४१
एक्सटेन्सन नं. १३९

१३. ऐन, नियम र निर्देशिकाको सूची

ऐनहरू

१. नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ (दोश्रो संशोधन २०७३ सहित) ।
२. विदेशी विनिमय (नियमित गर्ने) ऐन, २०१९ (संशोधन सहित) ।
३. बैंक तथा वित्तीय संस्था ऋण असुली ऐन, २०५८ ।
४. वित्तीय मध्यस्थताको काम गर्ने संस्था सम्बन्धी ऐन, २०५५ (संशोधन सहित) ।
५. राष्ट्र ऋण ऐन, २०५९ ।
६. कम्पनी ऐन, २०६३ ।
७. दामासाही ऐन, २०६३ ।
८. सुरक्षित कारोबार ऐन, २०६३ ।
९. बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ ।
१०. सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ ।
११. सम्पत्ति शुद्धीकरण (मनी लाउण्डरिङ) निवारण ऐन, २०६४ (दोश्रो संशोधन २०७०) ।
१२. बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ (पहिलो संशोधन २०७३) ।
१३. सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ ।

नीति, विनियमावली तथा निर्देशिका

१. खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१ ।
२. नेपाल राष्ट्र बैंक खरिद विनियमावली, २०७१ (चौथो संशोधन २०७७ सहित) ।
३. भुक्तानी तथा फछ्र्यौट विनियमावली, २०७७ ।
४. समस्याग्रस्त संस्था रिजोलुसन विनियमावली, २०७१ ।
५. वित्तीय मध्यस्थता सम्बन्धी विनियमावली, २०५६ ।
६. नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६८ (तेश्रो संशोधन २०७४ सहित) ।
७. नेपाल राष्ट्र बैंक प्रकाशन निर्देशिका, २०६८ ।
८. नेपाल राष्ट्र बैंक बजेट निर्देशिका, २०६१ (दोश्रो संशोधन २०७२ सहित) ।
९. नोट छपाइ तथा सिक्का टकमरी निर्देशिका, २०६५ (पहिलो संशोधन २०७५ सहित) ।
१०. ऋणपत्रको प्राथमिक तथा दोश्रो बजार व्यवस्थापन नियमावली, २०६१ ।
११. नेपाल राष्ट्र बैंक राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन मार्गदर्शन, २०७४ ।
१२. नेपाल राष्ट्र बैंक अख्तियार प्रत्यायोजन विनियमावली, २०६५ (पहिलो संशोधन २०६८ सहित) ।
१३. नेपाल राष्ट्र बैंक लिलाम सम्बन्धी निर्देशिका, २०६५ (पहिलो संशोधन २०७४ सहित) ।
१४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०७४ ।
१५. नेपाल राष्ट्र बैंक कार्य व्यवस्था विनियमावली, २०५९ ।
१६. राष्ट्र ऋण नियमावली, २०५९ (दोश्रो संशोधन २०६७ सहित) ।
१७. नेपाल राष्ट्र बैंक नोट धुल्याउने नियमावली, २०५९ (पहिलो संशोधन २०७४ सहित) ।
१८. नेपाल राष्ट्र बैंक कर्जा सूचना विनियमावली, २०५९ ।

१९.	नेपाल राष्ट्र बैंक नोट सट्टाभर्ना नियमावली, २०५९ ।
२०.	नेपाल राष्ट्र बैंक नोट तथा सिक्का नियमावली, २०५९ ।
२१.	नेपाल राष्ट्र बैंक निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण विनियमावली, २०७४ ।
२२.	नेपाल राष्ट्र बैंक संचालक समितिको बैठक तथा छाप सम्बन्धी विनियमावली, २०६३ ।
२३.	नेपाल राष्ट्र बैंक नगद सम्बन्धी विनियमावली, २०६३ ।
२४.	नेपाल राष्ट्र बैंक कागजात धुल्याउने विनियमावली, २०६४ ।
२५.	नेपाल राष्ट्र बैंक उच्च अध्ययन सम्बन्धी कार्यविधि, २०६२ (संशोधन सहित) ।
२६.	Nepal Rastra Bank IT Policy, 2068
२७.	विदेशी बैंकका शाखा स्थापना सम्बन्धी नीति, २०६६ ।
२८.	अन्तिम ऋणदाता सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, २०६७ ।
२९.	विदेशी विनिमयमा ऋण लिने दिने सम्बन्धी व्यवस्था ।
३०.	बैंक तथा वित्तीय संस्था एक आपसमा गाभिने (मर्जर) तथा प्राप्ति (एक्विजिसन) सम्बन्धी विनियमावली, २०७३ (दोश्रो संशोधन २०७४ सहित) ।
३१.	राष्ट्रिय लघुवित्त नीति, २०६४ ।
३२.	ग्रामीण स्वावलम्बन कोष सञ्चालन निर्देशिका, २०६९ ।
३३.	शोधनान्तर तथ्याङ्क संकलन निर्देशिका, २०६१ (BOP Manual, 2061)
३४.	अन्तर बैंक भुक्तानी सम्बन्धी कार्यविधि २०७३ ।
३५.	Assets (Money) Laundering Prevention Rule, 2016
३६.	मौद्रिक नीति तर्जुमा कार्यविधि, २०७३ ।
३७.	नेपाल राष्ट्र बैंक विशेष परिस्थितिमा खरिद गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७२ ।
३८.	नेपाल राष्ट्र बैंक खर्च व्यवस्थापन विनियमावली, २०६४ (संशोधन सहित) ।
३९.	Foreign Currency Loan Policy, 2059
४०.	नेपाल राष्ट्र बैंक लेखा निर्देशिका, २०६५ (दोस्रो संशोधन २०७३) ।
४१.	NRB Board of Directors Meeting and Seal Related Byrules 2063 revised
४२.	Qualification of Directors and CEO Bylaws, 2074
४३.	उपभोक्ता मूल्य सङ्कलन तथा निरीक्षण निर्देशिका, २०७३ ।
४४.	नेपाल राष्ट्र बैंक विदेशी विनिमय कारोबार इजाजत पत्र तथा निरीक्षण विनियमावली,२०६७ ।
४५.	नेपाल राष्ट्र बैंक विप्रेषण विनियमावली, २०६७ ।
४६.	नेपाल राष्ट्र बैंक मनिचेञ्जर विनियमावली, २०६७ ।
४७.	Payment System Oversight Framework
४८.	सुनचाँदी तथा अन्य धातु खरिद, टकमरी र बिक्री सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ ।
४९.	हायर पर्चेज कर्जा दिने कम्पनीलाई स्वीकृति दिने नीतिगत एवं प्रक्रियागत व्यवस्था, २०७० (दोस्रो संशोधन, २०७५) ।
५०.	पूर्वाधार विकास बैंकको इजाजत सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, २०७४ ।

५१.	नेपाल राष्ट्र बैंक पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७७ ।

५२.	सरकारी कारोबार निर्देशिका, २०७६ (पहिलो संशोधन २०७७ सहित) ।

५३.	नेपाल राष्ट्र बैंक सूचना तथा सञ्चार नीति, २०७७ ।

५४.	भुक्तानी प्रणाली निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण विनियमावली, २०७८ ।

## १४.	आम्दानी खर्च तथा आर्थिक कारोबारसम्बन्धी विवरण

Nepal Rastra Bank

Statement of Financial Position (Monthly-Provisional)

As at 30th Chaitra 2080

LIABILITIES & EQUITY	30 Chaitra 2080	31 Asar 2080
Foreign currency liabilities		
Derivative liabilities	-	-
Deposit of bank and financial institutions	7,859,770,518	6,329,971,790
IMF related liabilities	38,511,679,714	39,133,451,704
Total foreign currency liabilities	**46,371,450,232**	**45,463,423,494**
Local currency liabilities		
Bills Payable	163,560,355	115,247,041
Deposit of bank and financial institutions	297,781,294,540	280,775,531,424
Deposit of Government	286,523,564,414	45,089,447,616
Deposit of other institutions	19,252,324,484	17,951,793,496
Currency in circulation	669,948,791,156	625,787,872,530
Due to bank and financial institutions	9,750,000,000	60,000,000,000
IMF related liabilities	11,881,991,939	11,882,924,189
Surplus payable to Government	5,000,000,000	25,000,000,000
Other liabilities	1,892,502,740	1,398,701,261
Pension and other employment benefits payable	3,797,593,841	4,709,609,905
Total local currency liabilities	**1,305,991,623,469**	**1,072,711,127,462**
EQUITY		
Capital	5,000,000,000	5,000,000,000
Reserves	540,212,046,109	464,951,141,988
Total liabilities and equity	**1,897,575,119,810**	**1,588,125,692,944**

ASSETS	30 Chaitra 2080	31 Asar 2080
Foreign currency assets		
Cash and balances with banks	197,471,853,421	168,977,007,897
Derivative assets	-	-
IMF related assets	23,844,569,066	25,857,875,413
Term deposit with foreign banks	614,501,183,962	522,462,011,410
Investments in foreign securities	883,916,273,296	660,349,505,571
Investment in Gold Certificates	80,097,035,288	66,343,243,740
Other receivables	-	-
Total foreign currency assets	**1,799,830,915,033**	**1,443,989,644,031**
Local currency assets		
Balances with banks	5,807,535	7,192,517
Investment in Government securities	26,159,780,830	77,286,432,125
Investment in bonds & term deposit	7,703,498,781	6,620,219,438
Advances and receivable from Government	1,460,000,000	1,460,000,000
Loan and advances to bank and financial institutions	118,518,618	1,668,021,778
Other loan and advances	13,610,069,715	7,925,776,904
Equity investment	5,511,498,272	5,511,498,272
Other receivables	8,668,943	34,176,375
Gold and silver assets	34,026,061,572	34,026,061,572
Inventories	1,156,256,171	1,587,137,333
Property, plant and equipment	5,681,850,140	5,624,429,738
Intangible assets	45,266,633	47,244,050
Other assets	2,256,927,567	2,337,858,811
Total local currency Assets	**97,744,204,777**	**144,136,048,913**
Total assets	**1,897,575,119,810**	**1,588,125,692,944**

Trishna Adhikari	Ram Kaji Khaiju	Meena Pandey	Ramu Paudel
Assistant Director	Deputy Director	Director	Executive Director

१५. अन्य विवरण

(क) नेपाल राष्ट्र बैंकको वेबसाइट : www.nrb.org.np

(ख) अन्य प्रकाशित पुस्तक/पुस्तिका एवम् सूचना सामग्रीहरू

नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार – मासिक

NRB News – त्रैमासिक

नेपाल राष्ट्र बैंक समाचार वार्षिकोत्सव विशेषाङ्क– वार्षिक

मिर्मिरे– अर्धवार्षिक

देशको वर्तमान आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति – मासिक

मौद्रिक नीति – वार्षिक

मौद्रिक नीतिको अर्धवार्षिक समीक्षा – अर्द्धवार्षिक

मौद्रिक नीतिको त्रैमासिक समीक्षा – त्रैमासिक

वार्षिक प्रतिवेदन– वार्षिक

NRB Economic Review– अर्धवार्षिक

Macroeconomic Indicators– त्रैमासिक

नेपाल राष्ट्र बैंकको वित्तीय विवरण – मासिक

Nepal Rastra Bank: Then, Now and Ahead; April 2016

विद्यार्थीसँग नेपाल राष्ट्र बैंक, २०७० पुस

Sixty Years of Nepal Rastra Bank

Reflection of Former Governors

(ग) केन्द्रीय कार्यालयका टेलिफोन नम्बरहरू

केन्द्रीय कार्यालय, बालुवाटरका टेलिफोन नम्बरहरू
०१-५७१९६४१, ५७१९६४२, ५७१९६४३, ५७१९६५३, ५७१९६५९

(घ) बैंकिङ कार्यालय, बालुवाटार, काठमाडौंका टेलिफोन नम्बरहरू

०१-५७१९६८३, ५७१९६८४, ५७१९६८६, ५७१९६८८

(ङ) **प्रदेशस्थित कार्यालयका टेलिफोन नम्बरहरू**

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	स्थान	टेलिफोन नं.	फ्याक्स नं.
१.	ने.रा.बैंक, विराटनगर कार्यालय	विराटनगर	०२१-४४२१९०	०२१-४४२३१९
२.	ने.रा.बैंक, जनकपुर कार्यालय	जनकपुर	०४१-४२६३६२	०४१-४२६२७७
३.	ने.रा.बैंक, वीरगञ्ज कार्यालय	वीरगञ्ज	०५१-५९११६६	०५१-४१८१०२
४.	ने.रा.बैंक, पोखरा कार्यालय	पोखरा	०६१-४५५११५	०६१-४६२५६१
५.	ने.रा.बैंक, सिद्धार्थनगर कार्यालय	सिद्धार्थनगर	०७१-५९०९१२	०७१-५९०९१९
६.	ने.रा.बैंक, नेपालगञ्ज कार्यालय	नेपालगञ्ज	०८१-५९०१७१	०८१- ५९०१६९
७.	ने.रा.बैंक, धनगढी कार्यालय	धनगढी	०९१-५२७७०१	०९१-५२१३२२
८.	ने.रा.बैंक, सुर्खेत कार्यालय	सुर्खेत	०८३-५२०५१७	०८३-५२३८८१